№ 6 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 17 1889 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 17 № 6

ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 7 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՆԵՐԿԱՅ 1889 ԹՒԻՆ

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Հրատարակվում է Թիֆլիսում, նոյն ոգով և նոյն պրոգրամայով: Մենք ստանում ենք սեփական ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, վեց ամսվանը 6 րուբլի:

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բարօնսկայա և Բազարնայա փողոցների անկիւնում Թամամշեվի տանը):

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր ուսանողները արտասահմանում.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Բագուից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Տեղեկութիւններ Թիւրքաց Հայաստանից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՕՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Սէրը Արտաքսված:

ՄԵՐ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՈՒՄ

Գերմանական համալսարանները ազատ են. միայն հիւսիսային Գերմանիայի, յատկապէս Պրուսիայի համալսարաններում ուսանող գրվել ցանկացող երիտասարդներից անմիջապէս պահանջվում է՝ կամ միջնակարգ պետական դպրոցի վկայական, կամ միջնակարգ դպրոցի առարկաների հարցաքննութիւնը: Իսկ հարաւային Գերմանիայի համալսարանները չէին պահանջում ուսանողից, համալսարան մտնելու րոպէին, ոչ միջնակարգ ուսման վկայականը, ոչ էլ գիմնազիական առարկաներից հարցաքննութիւն տալը: Բայց և հարաւային Գերմանիայի համալսարանները միշտ պահանջում էին համալսարանական ուսումն աւարտողից, որ նա դոկտորի հարցաքննութիւն տալուց առաջ՝ կամ ներկայացնի իր հայրենիքի պետական գիմնազիայի վկայականը, կամ համալսարանական վերջնական հարցաքննութիւն տալուց առաջ՝ հարցաքննութիւն տայ գիմնազիական առարկաներից և յատկապէս հին լեզուներից:

Ֆրանսիայի և Շվէյցարիայի համալսարանները մինչև վերջին ժամանակները այլ կերպ էին վերաբերվում դէպի իրանց ուսանողները. զանազան հեռաւոր երկիրներից՝ Ռւնգարիայից, Սերբիայից, Ռումինիայից, Յունաստանից, Կովկասից՝ գալիս էին անթիւ երիտասարդներ և օրիորդներ, որոնք անարգել կերպով ուսանող էին գրըվում Փարիզի, Ժընեվի կամ Ցիւրիխի համալսարաններում և մի քանի տարի անցնելուց ու որ և է մասնագիտութիւն ուսումնասիրելուց յետոյ, անարգել կերպով վերջնական հարցաքննութիւն էին բռնում այդ համալսարաններում, առանց գիմնազիական միջնակարգ ուսման վկայականն ունենալու....

Այդպիսով օտարազգի երիտասարդութիւնը, ի մէջի այլոց և հայ ուսանողութիւնը արտասահմանում, այս կամ այն բաժնի, այս կամ այն մասնագիտութեան ուսումնական տիտղոսն էր ձեռք բերում, առանց անցած ու աւարտած լինելու միջնակարգ ուսման ընթացքը:

Այդպիսով բազմանում էին թէ մեր և թէ միւս արևելեան երկիրներում այնպիսի երիտասարդներ, որոնք վերադառնում էին իրանց հայրենիքը եւրոպական բարձրագոյն ուսումով, մի որ և է մասնագիտութիւն ուսումնասիրած լինելով, բայց որոնց պակաս էր հիմնական ուսում, միջնակարգ ուսման առարկաների հետ ամենաթեթև ծանօթութիւնն անգամ: Եւ ահա այդ տեսակ անձինք ներկայացնում էին մի տարօրինակ խառնուրդ(?). Նրանք ունէին բարձրագոյն ուսում, որ և է մասնագիտութեան հմտութիւններ, բայց նրանց պակաս էր ընդհանուր մարդկային զարգացում, շատ անգամ պակասեր նոյն իսկ տարրական ուսում, պակաս էր ամենատարրական առարկաների վրա տեղեկութիւնների նշոյլն անգամ:

Սակայն վերջին մի քանի տարիները Ֆրանսիայի և Շվէյցարիայի համալսարանները հասկացան իրանց բռնած ընթացքի սխալը: Տեսնելով օտարազգի ուսանողների և ուսանողուհիների ահագին թիւը, որոնք լցնելով այլ և այլ լսարանները, անպատրաստ լինելով ըմբռնելու համալսարանական առարկաները, չունենալով միջնակարգ ուսում, աներևակայելի ջանքեր էին անում հետևելու բարձրագոյն ուսման ընթացքին,—թէ Ֆրանսիայի և թէ Շվէյցարիայի համալսարանների խորհուրդները որոշեցին հետևել գերմանական համալսարաններում վաղուց արդէն ընդունված կանոնին՝ թոյլ տալ միմիայն այնպիսի երիտասարդներին և օրիորդներին համալսարանական վերջնական հարցաքննութիւն բռնել, որոնք իրանց հայրենիքում պետական գիմնազիայի ուսման ընթացքը աւարտած են և ունեն միջնակարգ դպրոցի վկայական:

Այդպիսով թէ՛ և մեր երիտասարդների և օրիորդների համար համալսարանական ուսումը Փարիզում և Շվէյցարիայում այժմ բաւական դժուարացել է, բայց յիշեալ երկիրների համալսարանների կողմից գործ դրվող այդ տեսակ խստութիւնը ունի իր լաւ կողմը և կունենայ մեզ համար էլ իր լաւ հետևանքը: Արևելեան երկիրները, որոնց թւում և մեր Անդրկովկասը, այսուհետև կազատվին այնպիսի թերուս ուսումնականներից, որոնք համալսարանական, բարձրագոյն ուսում ստացած լինելով, գիտութեան այս կամ այն ճիւղի մէջ մասնագէտ հանդիսանալով—մի և նոյն ժամանակ չունէին մարդկային ընդհանուր ուսում, չունէին ընդհանուր մտաւոր զարգացում, չունէին միջնակարգ ուսման առարկաների հետ նոյն իսկ ամենատարրական ծանօթութիւն: Նրանք վերադառնում էին որպէս բարձրագոյն ուսումն աւարտած, մասնագէտ անձինք,—բայց մի և նոյն ժամանակ մաքի երեխայական զարգացում ունէին և կատարեալ տգիտութիւն էին ցոյց տալիս ամենատարրական տեղեկութիւնների մասին անգամ:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

Յունվարի 4-ին

Բալախանի նաւթահանքերի հիւանդանոցի օրհնութիւնը, որ կատարվեց դեկտեմբերի 27-ին պ.պ. նահանգապետի, գաւառապետի, շրջանի ինժեների և մի քանի ֆիրմաների ներկայացուցիչների ներկայութեամբ, առիթ է տալիս ինձ նորից վերադառնալ հիւանդանոցի հարցին:

Հիւանդանոցը զետեղված է Բալախան գիւղի մօտ և նաւթահանքերից ոչ շատ հեռու ազատ դաշտում շինված մի երկյարկանի շինութեան մէջ: Շինութիւնը յատկապէս հիւանդանոցի համար կառուցված չը լինելով, այլ միայն ժամա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՍԷՐԸ ԱՐՏԱՔՍՒԱԾ

—

ՎԷՊ

4

Այս անցքից յետոյ մի բոլորովին ուրիշ մարդ դառաւ Մարկոսը և ուրիշ աշխարհ ընկաւ: Ի՞նչ կը զգայ արդեօք անմահական պտղից ճաշակած մէկը, ես չը գիտեմ, բայց պէտք է որ մահկանացուների զգացածից շատ բարձր, շատ վսեմ լինի:

Մարդկային լեզուն անզօր է նոյն իսկ աշխարհային կեանքի մէջ հազարից մէկ անգամ պատահող երջանիկ րոպէի քաղցրութիւնը նկարագրելու: Ի՞նչպէս նկարագրես, ինչ ասես, ինչի նմանցնես: Մի բան, որ աշխարհայինից բարձրանում երկնային է դառնում, նրա պատկերը ոչ վրձին կարող է նկարել, ոչ գրիչ՝ նկարագրել:

5

Գիւղնալ աքիրը լսել էր, ինչպէս սկսուրից թաքուն մի բան արած հարս: Էլ չէր ասում Մարկոսին, թէ երբ ես նշան դնում, երբ ես ուզում հարսնիք անել, կամ Նախշունին հաւանեցի՞ր թէ չէ: Նա արդէն իր նպատակին աւելի էր հասել, քան թէ կարող էր գուշակել: Էլ չափ չը կար այն ուրախութեանը, որ նա զգում էր իր մէջ լուռ ու մունջ:

Գիւղն արդէն դղրդում էր այս անցքի առիթով, որովհետև բոլոր աղջիկերքը վրայ հասան, տեսան, ջուր ածեցին վրանները, յետ բերին, յետոյ չաւ արին գէղովլըմէկ, լուն ուղտ չինելով, մէկը հարիւր, ծաղկացրած, զուքած, զարդարած....

—«Վո՛յ, ախճի, քոռանամ ես.... վո՛յ, թուք ու մուր գայ երեսիս.... Այս ինչե՞ր են ասում, ինչե՞ր են խօսում»,—ասում էր մի հարսը, որ ինքըն էլ չէր իմացել, թէ ինչպէս են մարդու տըւել իրան, և իր մարդի երեսը՝ պսակվելուց մի ամիս էլ անցած՝ հազիւ էր տեսել: Խեղճին նշանել էին թէ չէ՝ խնամոնց տանից բերած կարմիր չարղաթը գցել էին գլխին և երեսը մինչև կուրծքը ծածկել:

Ոչ էլ մարդն էր տեսել նրա երեսը թէ աղջիկ և թէ նորահարս ժամանակը: Ինքը գիւղից հեռու զօմերում տաւար պահելիս՝ իրան նշան էին դրել: Մէկ օր գալիս է տուն, հաց տանելու, այստեղ իմանում է, որ իրան նշան են դրել: Շատ նեղանում, բարկանում է, և՛ երբ թէ՛ խռովելով՝ հայի պարկն առնում է չալակը և մինչև զօմերը մի շնչում վազում, որ մի րոպէ առաջ իմաց տայ իր ընկերներին իր սրտի ուրախութեան անչափութիւնը: Նրան մի աղջիկ էր պէտք և բարեգութ ծնողքը հոգացել էին այդ մասին, թէև տղայի մայրը աւելի իր համար էր ուզել, որ մի օգնական ունենայ, հարսի տէր դառնայ. տունն աւլող, ջուրը բերող, լըւացքն անող, խմորը հունցող, թխող ունենայ:

—Ախճի, ասում են Մարիամն ասել է՝—Նախշուն ջան, քեզ այնպէս եմ սիրում, ինչպէս Մէժլումը՝ Լէյլուն, Փեարամը՝ Ասլուն, Արբասը՝ Գիւլգեազին, Խուրշուդը՝ Մեհրուն.... ես ինչ գիտեմ, ինչեր է ասել: Սրա վրայ՝ Նախշունն էլ թուլացել է ընկել վրան, թէ՝ դու ես իմ բութան, իմ սրտի աղիզ սիրեկանը, երազումս միշտ քեզ եմ տեսնում, ծարաւում եմ, դու ես ջուր տալիս, քաղցում եմ, դու ես հաց տալիս, մի ձեռամբդ վարդ, մէկէլում մանիշակ միշտ առաջս ես գալիս, ինքըդ հոտ քաշում, յետոյ ինձ տալիս.... Այսպէս ասում է ասում քրքրւած Նախշունը, յետոյ շնքուշն ընկնում, փաթաթվում, կուրծք կրծքի են տալիս՝ ու՝ այսօր ես մեռնել, թէ էգուց, ուշաթափւում վայր ընկնում:

—Ախճի, դու այդ ես ասում, բա այն չե՞ս ասում, որ վրայ ենք հասել, ջուր ածել, յետ բերել, բայց նրանք էլի չեն զջլւում մէկ մէկուց, աւելի են գրկում իրար, աւելի համբուրում: Մարկոսը որ դունչը չէր դնում Նախշունի երկու ծծի արանքը, հոտ քաշում, ու վայ անում, մէկել աղջկերանց սրտերը տրորում էր, բերանների ջուրը գնում: Այսպէս խայտառակ բան ով է տեսել կամ լսել: Էլ ոչ ամօթ էր մնացել երեսներին, ոչ արուռ: Ախճի, Մարկոսը Նախշունի պըռոշները բերանն էր առնում ու մի գլուխ ծծում, ու ծծում, ինչպէս եօթը տարուան ծարաւ մարդ՝ ծմծըման աղբիւրի վրայ ընկած: Քրքրւած Նախշունն էլ պակաս չէր նրանից: Ձախ կուռը պատ էր տըւել Մարկոսի չնքովը, աչքը նրա աչքը գցել, այնպէս էր մտիկ տալիս մայրը բերանին, որ կասենաս տասը տարուան կորած եղբօրը լինէր գըտած...

Եւ շատ այս տեսակ բաներ էին խօսում, բայց բոլորն էլ սուտ, իրանք էին հնարում, և իրանց ճաշակի ու սրտի ուզածի համեմատ ծաղկացնում: Ընդհակառակն՝ խեղճերը հինգ աչքները բաց արին թէ չէ՝ իսկոյն թև առան թռան վանդակից ազատւած թռչունների պէս, ամեն մէկը մի կողմ: Նախշունն իսկոյն իր սանդերքն առաւ, փախաւ գնաց իրանց տուն, մօրն ասաց՝ գլուխս ցաւում է, ենդուր եկայ, իսկ Մարկոսը կացինը վերցրեց քաշեց դէպի անտառ, երբ փայտի էր գնում: Բայց ինչ ասել կուզի, որ նրանց հոգին խաղաղ չէր, և մեր աղջկերանց ասածները թէև իրապէս չը կատարւած, բայց նրանց երևակայութեան մէջ կատարւում կը լինէին անշուշտ:

Մարկոսի ախորժակը կտրւել էր, քունը փախել, եաւնդն անհետացել: Նա էլ ոչ ուտում էր, ոչ խմում, և ոչ կարողանում էր մի բանի կենալ, կամ աւելի ուղիղն ասած կերածն ու խմածը չէր իմանում բերանումն է գնում, թէ մկանքովը: Գիշերը քունը չէր տանում, բայց աչքերը խփում էր, որ երևակայութիւնն աւելի լաւ ամփոփէ, Նախշունի պատկերն առաջը բերէ և նրա տեսքովը լիուլի զմայլի:

Անտանելի էր այս տանջանքը և մի և նոյն ժամանակ զմայլելի և զւարճալի: Սակայն պէտք էր մօտենային իրանց վախճանին, պէտք էր հասնէին իրանց մուրազին: Այս ցանկալի էր և փափաքելի թէ տղայի և թէ աղջկայ կողմից: Ոչ մի արգելք չը կար մէջտեղը: Աղջկայ ծնողքն աւելի ուրախ կը լինէին, որ Մարկոսի նման մի սիրուն, առոյգ, ժրաջան և մենակ մի գլուխ ունեցող փեսայ կունենան և իրանց որդու պէս կը պահէին կը պահպանէին: Այսպէս ոչ միայն Նախշունի, այլ նրա հետ և նրա ծնողաց սէրը մէկ տեղ միացած, Մարկոսի սիրտը քաշում տանում էին դէպի իր ապագայ աներանց տունը:

Նստում էր իրանց դռանը և աչքը ձգում նըրանց դուռը: Նրանց դռանն ինչ որ տեսնում էր, ամենն էլ իրան գլուխ էին գալիս—Նրանց շան հաչելը, տաւարի բառաչելը, ձիու խրխնջը,

նկատուրապէս յարմարեցրած լինելով, ունի շատ թերութիւններ. օրինակ, լուսամուտները փոքր են, ստորին յարկինը համարեա կիսով չափ գետնի մէջ թաղված. սենեակները փոքրածաւալ, առաստաղը ցած. բայց որովհետև նաւթահանքերում գոնէ գլխաւոր առողջապահական պայմանները պահած շինութիւններ գտնելը ոչ թէ միայն դժուար, այլ և անկարելի է, ուստի և այս կողմից խիստ կրիտիկական աչքով նայել նրա վրա առ առաւելն բծախնդրութիւն է։ Շինութեան վերին յարկում կայ երեք պատշգամբ, և չորս սենեակ մի նրբագաւթով։ Սենեակներից երկուսը յատկացրած են պառկող հիւանդներին, իսկ երկուսը դեղատան։ Հիւանդների մահճակալները, թւով 10 հատ, երկաթեայ են և ունեն իրանց բոլոր կարեւոր պարագաները։ Մարդու սիրտը հրճվում է, տեսնելով որ այն մշակները, որոնք միշտ նաւթի ու ցեխի մէջ կոլոլված՝ կարօտ են տաք կերակրի, մաքուր հագուստի, այստեղ պառկած խոտակ մահճակալների վրա, հագած լուացված սպիտակ չորեղէններ, վայելում են սննդարար կերակուր։ Դեղատան մէջ ևս տիրում է պատշաճաւոր մաքրութիւն, կարգ ու սարգ. իսկ օդը ազատ է կծու և ծանր հոտից, որը սովորական է ուրիշ շատ հիւանդանոցներում։ Ներքին յարկի սենեակներում զետեղված է հիւանդների ընդունելութեան և վիրահատութեան բաժինը, ուր գտնվում են նաև վիրաբուժական բազմատեսակ գործիքներ և էլէքտրական մեքենաներ։ Բոլոր սենեակները տաքանում են շոգիով։ Որքան մաքուր է խոհանոցը, դրա հակառակ այնքան անյարմար ու վնասակար է արտաքնոցը, որի թերութեան վրա վարչութիւնը անշուշտ ուշադրութիւն կը դարձնէ։ Ննջեցեալների համար ևս մի առանձին տուն է շինված հիւանդանոցից բաւական հեռու, որին, բարեբախտաբար, դեռ ոչ ոք չէ արժանացել, բայց, դժբախտաբար, հիւանդանոցը դեռ չունի տարափոխիկ ախտերով վարակվածների համար առանձին բնակարան։ Ինչպէս որ հիւանդներին օգնելու համար առողջապահական պայմանների, նոյնպէս և հիւանդանոցի ձևական կողմի վրա խղճմտաւոր հոգացողութիւն է նկատվում։ Եւ հիւանդանոցը ընդհանրապէս իր մաքրութեամբ ու կարգաւորութեամբ լաւ տպաւորութիւն է թողնում նայողի վրա։

Գանք այժմ միւս կէտերին։ Հիւանդանոցի ծախքը սկզբից յանձն են առել հոգալ 27 ֆիրմաներ իրանց ծառայողների թւի համեմատ փող վճարելով՝ սկզբնական ծախքերը հոգալու համար՝ ամեն մի մշակին 30 կ., իսկ յետոյ շարունակ ամեն մի մշակին 40 կոպէկ, մշտապէս պահպանելու համար։ Սրանց ծառայողներն իրաւունք ունեն օգտվել ձրի բժշկութեամբ ու դեղերով, իսկ չը մասնակցող մարդիկ պէտք է մուտքի համար 50 կ. վճարեն և դեղերը փողով գնեն. բացառութիւն կազմում են միայն չքաւորները։ Մասնակցող ֆիրմաները ընտրում են իրանց միջից մի մասնախումբ՝ երեք հոգուց բաղկացած, որի պարտաւորութիւնն է հսկել տնտեսական մասի և ընդհանրապէս հիւանդանոցի բարեկարգութեան վրա։ Հիւանդանոցը ունի և մի բժիշկ, մի ֆելդշեր, մի դեղավաճառ և մի քանի հասարակ ծառայողներ. պարտաւոր է նաև մի մանկաբարձ կին պահել, բայց այժմ դեռ չը կայ։ Մասնախմբի անդամներն են՝ պ.պ. Կօլօբով, Գան և Թամամշեան, իսկ կառավարիչ բժիշկն է պ. Զախարբէկեան, որին պատկանում է սրա հիմնելու ինիցիատոր ու գլուխ բերող լինելու պատիւը։

Թէ իրաւ որչափ անհրաժեշտ է եղել հիւանդանոցի հիմնելը, թող վկայեն հետևեալ թւանշանները, որ քաղել եմ հիւանդանոցի օրագիր մատենից։

Հիւանդանոց դիմել են ապրիլին՝ 249 հիւանդ, մայիսին՝ 351 հիւանդ, յունիսին՝ 450 հիւանդ, յուլիսին՝ 522 հիւանդ, օգոստոսին՝ 489 հիւանդ, սեպտեմբերին՝ 465 հիւանդ, հոկտեմբերին՝ 546 հիւանդ, նոյեմբերին՝ 1048 հիւանդ, դեկտեմբերին՝ (մինչև 27-ը) 1048 հիւանդ։ Գումարը 5158 հիւանդներ։ Ինչ ասել կուզի, որ եթէ ոչ այդքանի, գոնէ 3—4000 հիւանդի էլ բժիշկը տանը այցելած կը լինի. ուրեմն մօտ 10,000 մարդ 8 ամսվայ ընթացքում կարօտութիւն են ունեցել բժշկական օգնութեան։ Դա ուշադրութեան և շնորհակալութեան արժանի բան է։

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Թիֆլիսցիներին ծանօթ երգչուհի տիկին Տէրեան-Կորղանեան, ինչպէս երևում է մայրաքաղաքի լրագիրների րեցենզենտների տուած տեղեկութիւններից, մասնակցելով Պետերբուրգի «իտալական օպերայում», իր երգով մեծ աջողութիւն է ունեցել։

—

Պ. Հայրապետ Սիլիկեանց նուիրեց «Մշակի» տարեկան մի օրինակ Վարդաշէնի հայոց դպրոցին։

—

Կիրակի, յունվարի 15-ին, Թիֆլիսի ժողովարանում կայացաւ ժողովարանի անդամների տարեկան ընդհանուր ժողովը. հաստատվեց ներկայ 1889 թւականի նախահաշիւը։ Նախահաշւով մուտք սպասվում է 43,480 րուբլի, իսկ ծախս պիտի լինի 42,144։ Անդամներից մէկը՝ պ. Խ. Խաչատրեան՝ առաջարկեց նախահաշւի մէջ մտցնել ևս մի գումար ժողովարանում թատրոնական ներկայացումներ, դասախօսութիւններ, նուագահանդէսներ և այլն կազմելու համար։ Վերջին ժամանակներս ժողովարանը դարձել է մի հիմնարկութիւն, ուր միայն թղթախաղով են զբաղված, հետևաբար այն անդամները, որոնք թուղթ չեն խաղում, ոչ մի զուարճութիւն չը գտնելով, թողնում են ժողովարանն ու հեռանում, և այդպիսով ժողովարանը ընկնում է։ Ժողովը վճռեց առաջին անգամի համար այդ համակրելի նպատակին յատկացնել 2,000 րուբլի։ Այնուհետև գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրեցին նոր ստարշինաներ։ Ընտրվեցան պ.պ. Գ. Տէր—Ստեփանեան, իշխ. Կ. Բէհբութեան, իշխ. Գ. Թումանով, իշխ. Ամատունի, Ն. Միրզոյեան, Խ. Խաչատրեան, Մ. Բէժանով։ Իսկ կանդիդատներ՝ պ.պ. Վ. Մութաֆեան, Մ. Թաւադեան, Գ. Բուչկիեվ և Ա. Ալամազով։ Ընտրութիւններից յետոյ կայացաւ ընդհանուր ընթրիք, որի ժամանակ ոգևորութեամբ կենացներ առաջարկեցին՝ ժողովարանի աջողութեան, հին և նոր ստարշինաների, անդամների և ուրիշ շատերի համար։ Տեսնենք թէ այդ ընթրիքի ժամանակ ժողովարանի բարգաւաճման համար արտայայտված ցանկութիւնները որքան իրականութիւն կը ստանան։

—

Մեզ խնդրում են տպագրել հետևեալ նկատողութիւնը, որը վերաբերում է քաղաքային ջրանցքին. «Մի քանի ժամանակ է, որ Ս. Սարգիս եկեղեցու մօտ գտնվող ջրանցքի խողովակը այլ ևս կանոնաւոր կերպով ջուր չէ մատակարարում բնակիչներին։ Պատահում է մինչև անգամ, որ քաղաքային վարչութեան կողմից նշանակված մարդը, որը ջուր բաժանում է, իր տեղում չէ լինում և մարդիկ չեն իմանում թէ որտեղից ջուր ստանան։ Այդ անկանոնութիւնը բացատրում են նրանով, որ իբրև թէ այդտեղի խողովակը վնաս է բերում, օգուտ չէ տալիս և այն էլ իբրև թէ այն պատճառով, որ շրջակայ բնակիչները չեն ուզում օգտվել ջրանցքի ջրից։ Աւելորդ չէ տեղեկացնել քաղաքային վարչութեանը, որ եթէ յիրաւի այդ խողովակը նիւթական օգուտ չէ տալիս, դրա պատճառը իր անհոգութիւնն է։ Այդ անհոգութեան պատճառով զանազան ջրկիրներ ջուր են մատակարարում բնակիչներին, գլխաւորապէս չունևորներին, ոչ թէ ջրանցքի ջրից, այլ Ս. Սարգիս եկեղեցու մօտերում գտնվող զանազան կեղտոտ ջրերից։ Այդ կեղտոտ ջրերը համ բնակիչներին են վնասում, համ էլ ջրանցքին. իսկ ջրանցքի խողովակի փակելով՝ ամենքն էլ ստիպված են զրկվել դրա ջրից, որին մի տարի է արդէն ընտելացել են։ Հարկաւոր է ուշադրութիւն դարձնել այդ բանի վրա և հսկողութիւն նշանակել, որպէս զի գործածվի ջրանցքի ջուրը, որից յետոյ, ի հարկէ, նիւթական օգուտ էլ կը տայ քաղաքային վարչութեանը»։

—

Կ. Պօլսի «Արևելք» լրագիրը հաղորդում է մանրամասնութիւններ պ. Ադամեանի քսանհինգամեայ յօբելեանի տօնախմբութեան մասին, որի մի քանի կէտերը աւելորդ չենք համարում առաջ բերել. «Նոր թատրոնն երէկ գիշեր, դեկտեմբերի 30-ին, լցուած էր բազմութեամբ Բերայէն, Օրթագիւղէն և մայրաքաղաքիս ամեն կողմերէն եկած, ներկայ լինելու այն փառաշուք ներկայացման, որով պիտի տօնուէր հայազգի մեծանուն ողբերգուին դերասանական գործունէութեան քսանհնգամեակն։ Այդ հանդիսին մասնակցելու և կերպիւ իւիք նմա փայլ մը տալու համար ներկայացման կը մասնակցէին Հայ դերասանական խումբն, Ցունաց Բանէլլէնիօն դերասանական խումբը, Զուհաճեան էֆէնտի, Պ. Կրադի։ Հանդէսն սկսաւ Համիտիէ քայլերգով։ Ապա հայ դերասանական խումբը թուրքերէն լեզուաւ ներկայացուց «Մարդս կատարեալ չէ» կատակերգութիւնն, որմէ յետոյ ի բեմ եկաւ Պ. Ադամեան՝ Տիկին Տիւսաք փաշայի յօրինած մենախօսութեան մէջ, որդեկորոյս հիւծեալ քերթողի կերպարանաց ներքև, մահամերձ և երազացնոր, օրհասականի խեղդուկ և սրտաճմլիկ հագով մը։ Մեծանուն դերասանին յաջողութիւնն չափից դուրս մեծ եղաւ այս տեսարանին մէջ։ Ադամեան նոյն յաջողութիւնն ունեցաւ իւր ծանօթ միւս դերերու մէջ ևս՝ Դարբինի, Քինի չորրորդ և հինգերորդ արարուածին և մասնաւորապէս Օթէլլօի երրորդ արարուածին մէջ, զոր ներկայացուց մասնակցութեամբ Ցունաց խմբին։ Հանդիսին գլխաւոր հրապոյրներէն մին եղաւ նաև Զուհաճեան Տիգրան էֆէնտիի «Արաբական մեծ պարերգն» որուն նուագածութեան առաջնորդեց նոյն ինքն տաղանդաւոր երաժշտապետն։ Ցաւարտ հանդիսին, Պ. Ադամեան ի բեմ գալով, շնորհակալութեան գիր մը կարդաց ուղղեալ առ ամենեսին որք թատրոնին համար աշխատած են և կաշխատին։

—

Ցունվարի 16-ին քաղաքային դումայի դահլիճում կայացաւ Կովկասեան հայոց Բարեգործական ընկերութեան ընդհանուր ժողովը, որին ներկայ էին 35 անդամ։ Այդքան թւով անդամների ներկայ լինելը մի մեծ բան չէ, ի հարկէ, բայց ի նկատի ունենալով նախորդ մի քանի տարիների ընդհանուր ժողովների վերին աստիճանի սակաւամարդ լինելը՝ այս տարվայ ժողովը բազմամարդ պէտք է համարել։ Ժողովում քննվեցան ընկերութեան վարչութեան և Շուշու, Գօրու և Երևանի տեղական վարչութիւնների 1889 թւի համար կազմած նախահաշիւները որոնք և հաստատվեցան։ Ապա տեղի ունեցաւ պաշտօնատար

կորին. ածած փայտն ու ցախը, բուխարիկից դուրս եկող քուլա քուլա ծուխը, մի խօսքով՝ ամեն ինչ՝ որ նրանց տանն էր վերաբերում, կրում էր իր Նախշունի պատկերը, իմաց էր տալիս, որ այնտեղ է իր Նախշունը, այն Նախշունը, որ նոր հոգի և նոր զօրութիւն է փչել նրա սրտի մէջ։ Սրանից պակաս չէր և Նախշունը։

—Ախճի, քոռանամ ես ու կուրանամ, ասում էր Նախշունի մայրը, յանդիմանելով նրան։ Ախճի, այս ինչ բան էր, որ մեր գլուխը բերիր, ո՞չ գեղի համար մի մատը լպստելու մեղր դառանք։

Ասում էր մայրը, և մի և նոյն ժամանակ Նախշունի գլուխը, իբր չուզենալով, քաշում դնում ծնկանը, սանդրում, կոկում, հիւսում, և երեսին մուխ տալով, հիանում, կասեննաս նոր լինէր տեսնելիս, կամ ուզում լինէր տնտղել, որ տեսնի՝ ինչ կայ նրանում, որ կարողացել է Մարկոսին գժւացնել։ Եւ մայրը չէր կարողանում իր կեղծ բարկութիւնը երկար շարունակել։ Նա համբուրում է աղջըկայ նախշուն աչքերից, բացագանչելով—«Նանը մատաղ չախմուր աչքերի՜դ»...

Նախշունը մի անսահման հաճոյք էր զգում իր սիրուց։ Նրա մասին գիւղի մէջ տարածւած ասուլեսը մազի չափ չէր պաղեցնում այն կրակը, որով բորբոքւել էր նրա սիրտը, ընդհակառակն՝ ինչպէս կասեն՝ կրակի վրայ իւղ էր աւելացնում։ Նա արդէն ընկել էր իրանց սիրած առասպելական հերոսուհիների կարգը։ Ի՞նչ աղջիկ, ի՞նչ տղայ կը լինի, որ փախչի այդ փառք ու պատւից, թէկուզ սրա համար նրան նահատակելու լինին։ Մի յանցանք չէր նրա գործածը, որ ամաչէր, գետինը մտնէր, այլ սուրբ և անմահական մի սէր։ Թող Մարկոսը նրան չուզեր այլ ևս, Նախշունի համար դա մի և նոյն էր. նա իր մուրազին հասել էր. նրա վրայ սէրը տարածել էր իր հովանաւորող թևերը, որոնց տակ նա իրան ապահով և երջանիկ էր զգում. ուրիշ բանի ցանկութիւն չունէր։ Նա Մարկոսի պէս բանից չէր ընկել, ընդհակառակն, աւելի էր թև առել թռչում. ինչ որ առաջ մի օրումն էր կատարում, նոյնը հիմա մի ժամումն էր վերջացնում, առաջ մի շաբաթում հազիւ էր գործում մի ջուխտ նախշուն գուլպա, հիմա մէկ օրումն էր գործում, այսպէս և միւս բաներն էր կատարում արագ արագ։ Մի և նոյն սէրը մէկին տըւել էր դանդաղութիւն, միւսին՝ արագութիւն, մէկին ծանրախոհութիւն և ծանրաշարժութիւն, միւսին դիւրազգացութիւն և դիւրաշարժութիւն....

6.

Ապրիլ ամսին էր, արևի քաղցր ժամանակը։ Նոր էր ուտխսացել, մարդկանց փակ բերանը բացւել, տաւարների քաղցած փորը կշտացել. որովհետև մեծ պասին եթէ մարդիկը պաս են պահում, տաւարները խոմ թէ պաս և թէ ծոմ են պահում, կապած լինելով չոր դարմանի վրայ, որից այնքան էլ չեն տալիս, որ փորները նիւթ ընկնի։ Ապրիլն ապրեցնում է թէ մէկոնց և թէ մէկելոնց՝ ամենքին իրանց յարմար սնունդը տալով։

Կանաչել էր դուռ ու տանիք, իսկ բաղ ու բաղչէքը, դաշտ ու ձորերը, էլ ինչ ասել կուզի, զարդարւել էին հազար ու մի տեսակ կանաչով ու ծաղկով։ Թէպէտ դաշտային ծաղիկները դեռ ամենքը չէին բաց արել իրանց սիրունիկ աչիկները, բայց ծառ չը կար, որ ծաղկած չը լինէր, որը դեղին, որը սպիտակ, որը կարմիր, որը կապոյտ, որը դեղնասպիտակ, որը կարմրակապոյտ և իրանց անուշ հոտովն ու քաղցր բուրմունքովը սար ու ձոր լցրել, իրանց գեղածիծաղ տեսքովը մարդկանց սիրտը փառաւորել։

Գարնան ամեն մի բոյսը, ամեն մի ծաղիկը մարդի երեսին ժպտում, ծիծաղում է, կարծես նրանցից ամեն մէկը ինքն ամենքին և ամենքն իրան ուրախացնում լինին։ Մէկ էլ տեսնում ես՝ ահա թռչկոտելով, ստոստելով գալիս են տեսակ տեսակ, մանր ու խոշոր, աննախշ ու նախշուն, զօլ-զօլ ու պուտպուտուրիկ թռչնիկներ։ Եւ ինչքան ուրախ, ինչքան զըւարթ, մի րոպէ չեն դադարում, մի գլուխ երգում են։ Մէկ ասող լինի, դուք ի՞նչ էք իմացել, ինչի՞ վրայ էք ուրախանում այդքան։ Ոչինչ, ինքը բնութիւնն ուրախ է, ուրախ են և բոլոր արարածները, որոնք բնութեան մասն են կազմում։ Այսպէս են և բնութեան ծոցում, նրա միակ ազդեցութեան տակ ապրող մարդիկը։ «Եղանեն՝ լեռնանան և իջանեն՝ դաշտանան», ասել է նրանց համար աստուածային երգիչը։ Ձմեռը ձիւնի տակ, ամառը՝ արևի. գարնան հետ կանաչում են, աշունքւայ հետ դեղնում, և այսպէս աճում են և աճում միայն իրանց տնկած ծառի, իրանց պահած տաւարի նման։

Ահա մեր Մարկոսն էլ է ուրախ, բայց ոչ աւելի, քան մի որ և է ծիծեռնակ, որ պատրաստում է իր ապագայ ձագերի համար բոյն շինել։ Մարկոսը նստել է իրանց տանիքի վրայ դարսած ցախի վրայ, ուր սովորաբար թառ են լինում ճնճղուկները, բայց ճնճղուկից աւելի խելք ու միտք ունենալով, խոր մտածութեան մէջ է ընկել և իր մտքումը մի կորցրած բանի է ման գալիս, որ գտնի, չը նայած՝ որ ոչինչ չէր կորցրել։ Նրան այնպէս էր թւում, թէ կորցրել է, երազում դանակ գտած երեխայի նման, որ երբ առաւօտը զարթնում է և տեսնում է դանակ չը կայ, լաց է լինում և իր դանակը պահանջում։ Բայց Մարկոսի պահանջը արդարացի է։ Նա ինչ որ տեսաւ, երազումը չէր, թէև իրան այսպէս է թւում, որ երազումն էր, ըստ որում չի հաւատում, որ օրը կէսօրին, արթուն զըւարթուն ժամանակ՝ կարող էր պատահել այն, ինչ որ պատահեցաւ։ Նա մի բան ունեցաւ և շատ լաւ բան, աննման և անմահական մի բան և հիմա էլ չունի, և կարող է ունենալ։ Ունենալու այս կարելիութիւնը նրան աւելի է զմայլեցնում, քան բուն իսկ ունենալը։ Երեխային որ մի կարմիր խնձոր ես տալիս (խօսքս մշտայագ երեխայի մասին չէ, այլ կարօտ, հասրաթ), նա իսկոյն և եթ չի կծում, չի ուտում, այլ դեռ երկար ժամանակ զմայլում է նրանով, համբուրում, հոտ քաշում, զուարճանում, մերթ ծոցումը և մերթ ջեբումը դնում, շատ անգամ օրերով պահում է, նայած թէ ինչպիսի երեխայ է, իդէալիստ, որ գիտէ գուրգուրել, թէ մատերիալիստ, որ ճանկածն իսկոյն բերանն է կոխում....

Այսպէս քաղցր է և զմայլելի սիրելուց ստացած մի փունջ մանիշակը, մի թերթ ռեհանը, մի կոկոն վարդը, մի կարմիր խնձորը, մի դեղին շամամը.... բոլորը, բոլորը հոտ քաշելու, զըւարճանալու և երկար պահելու բաներ են....

Տէր Աստուած, ինչէր ես դրել մարդու հոգումը քո մի եռատառ բառովդ, որ է՝ ՍԷՐ....

Դիփ սուտ է, դիփ, դիփ, բացի սիրուց։ Պիտի հարցնէք, թէ ինչն է սուտ։ Բայց այդ ձեր կողմից կը լինի՝ առնըւազն՝ աւելորդ հետաքրքրութիւն։

(Կը շարունակվի)

անձանց ընտրութիւնը։ Ընդհանուր ժողովի նախագահ ընտրվեց բժիշկ Բ. Նաւասարդեան, որը ինչպէս յայտնի է, ընկերութեան հիմնադիր-աշխատողներից մէկն է, և նրա կրկին մտնելը այդ ընկերութեան գործերին շատ ուրախալի է։ Պ. Նաւասարդեանի ընտրութիւնը ծափահարութեամբ ընդունվեց։ Իսկ խորհրդի անդամներ ընտրվեցան պ.պ. Անանեան, Մէլիք-Ղարագեօզեան, Եսայեան, Փ. Վարդանեան և Զէյլինսկի։ Փոխ-անդամների ընտրութիւնը չը կայացաւ, որովհետև քուէարկվողները՝ ձայների երկու երրորդը չը ստացան, ինչպէս պահանջում է կանոնադրութիւնը, և այդ պատճառով փոխ-անդամների ընտրութիւնը յետաձգվեց միւս ընդհանուր ժողովին։ Ընդհանուր ժողովի քարտուղար ընտրվեց պ. Շիրվանզադէ։

—

Պետերբուրգում, ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի լրագիրները, լուր է տարածված, որ շուտով այստեղ պիտի գայ Բրազիլիայի (Ամերիկա) վաճառականների կողմից մի լիազօր ներկայացուցիչ, որպէս զի ուղղակի յարաբերութիւններ սկսի Ռուսաստանի նշանաւոր մանուֆակտուրային տների և գինեվաճառների հետ։

—

Հանգուցեալ Լօրիս-Մէլիքօվի դագաղի վրա, ինչպէս երևում է մեզ հասած տեղեկութիւններից, պսակներ կը դրվեն բազմաթիւ հասարակութիւններից և հիմնարկութիւններից. շատ քաղաքներից մինչև անգամ յատուկ պատգամաւորներ պիտի գան։ Ինչպէս յայտնի է, հանգուցեալ կոմսի մարմինը արդէն ճանապարհված է դէպի Թիֆլիս, և հաւանական է որ Թիֆլիս կը հասցնվի ներկայ ամսի վերջերում միայն։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Տեղիս Թեմական դպրոցի ուսուցչական խումբը, իր առաջին ներկայացումը տուեց ամսիս 8-ին։ Խաղացին «Թուղթ խաղացողի կեանքը», թարգմանութիւն և «Գրականական երեկոյ», հեղինակութիւն Փառնակէսի, յօգուտ նոյն դպրոցի չքաւոր աշակերտների։ Դահլիճը բոլորովին լի էր, ինչպէս ասում են ասեղ գցելու տեղ չը կար։ Խաղը աջող անցաւ։ Պարոններ և օրիորդ Մելեանցները (Ֆօրժ, Գերման, Ամալիա) պ.պ. Տէր-Սարգսեան (Վարներ) և Ա. Արշակունի (Ժերմանի) իրանց դերերի մէջ էին. ծափահարութիւններին վերջ չը կար։ Մօտաւորապէս 300 րուբլու տոմսակ է վաճառվել։ Այդքան տոմսակ Երևանում դեռ ոչ մի ներկայացման չէ վաճառվել։ Այս բաւական գրաւական է, թէ մեր ժողովուրդը որքան ուրախութեամբ կայցելի այդպիսի բարեգործական նպատակների համար եղած ներկայացումներին, եթէ խումբը բարեխղճաբար կը վերաբերվի դէպի իր պարտքը։ Մէկ ուրիշ ուրախալի երևոյթ ևս այն է, որ մինչև այժմ մի որ և է ներկայացման համար մի կամ երկու օրիորդ պէտք եղած ժամանակ մեծ դժուարութեամբ էին առաջ գալիս, այն ինչ այս ներկայացման մասնակցում էին 8 օրիորդ, և ի հարկէ այդ կողմից ընդհանուր շնորհակալութեան են արժանի նրանք և իրանց ծնողները, որոնց կարծիքը թատրոնի մասին, ինչպէս երևում է, դէպի լաւն է փոխվել։»

—

Մեզ գրում են ԳԱՆՁԱԿԻՑ հետևեալը։ «Մեր երկսեռ ուսումնարանների նիւթական դրութիւնը գտնվելով համարեա ճգնաժամի մէջ, հոգաբարձութիւնը դիմեց հասարակութեան օժանդակութեանը։ Մկրտութեան և հետևեալ օրվայ երեկոները՝ երեք հոգի հոգաբարձուներից, երկու վարժապետներ և ձայնագրութեան նախկին ուսուցիչը ման էին գալիս տնէ տուն, աւետիս ասելով, նպատակ ունենալով այսպիսով փող հաւաքել յօգուտ ուսումնարանների։ Բայց ցաւելով պէտք է ասել՝ գրեթէ բոլոր տներում մերժում էին ստանում, իսկ փողը,—շատ քիչ։»

—

ՍՈՒԽՈՒՄԻՑ մեզ գրում են։ «Ամսիս 7-ին առաջին անգամ ձիւն եկաւ մեր քաղաքում և ծածկեց մեր փողոցները համարեա կէս արշին հաստութեան սպիտակ սաւանով։ Մինչև այդ օրը գեղեցիկ, գարնան օրեր էր անում։»

—

Մեզ գրում են ՍՂՆԱԽԻՑ հետևեալը։ «Դեկտեմբերի 22-ին, Սունդուկեանի յոբելեանի առիթով հայ և վրացի թատրոնասէրները, հասարակական կլուբի դահլիճում, ներկայացրին «Պէպօ» պիէսան, առաջին և վերջին գործողութիւնը հայերէն, իսկ երկրորդ գործողութիւնը վրացերէն լեզուով։ Ներկայացումից գոյացած արդիւնքը յատկացվեց Սղնախի հայոց դպրոցներին։ Ընդհանուր մուտքը եղաւ 130 րուբլի, իսկ ծախսը 51 ր. 52 կոպ., իսկ զուտ արդիւնք մնաց 78 ր. 48 կոպ.։ Բացի դրանից դպրոցներին մնացին մօտ 20 րուբլու բեմական իրեր, որոնք յաջորդ ներկայացումներին պէտք կը գան։ Դպրոցին մնացած ընդհանուր օգուտն է 98 ր 48 կոպ.։»

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ գրում են որ մեր բանաստեղծ Ռաֆայէլ Պատկանեան յունվարի 4-ին հասել է Պետերբուրգ, և ինչպէս լսվում է, մնալու է մայրաքաղաքում մի շաբաթի չափ։

—

Մեզ գրում են ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ, որ նորերումս կայացած հայկական երեկոյթից գոյացած հասոյթի գումարն է՝ 1,272 ր. 70 կոպ.։ Ծախս հանած՝ մնաց զուտ արդիւնք 412 րուբլի։

—

Մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիսի բաղնիքների կապալառուները (իջարադարները) շատ անգութ կերպով հարստահարում են բաղնիքի մէջ զանազան ծառայողներին։ Օրինակի համար այդ կապալառուները ամենից առաջ երեսունից մինչև քառասուն րուբլի են վերցնում, իբրև կ ա շ ա ռ ք այն խեղճերից, որոնք որ և է պաշտօն են ուզում ստանալ բաղնիքում, և բացի դրանից պահանջում են նրանց չնչին աշխատանքից մի որոշ տոկոսը։ Այդ հարստահարութիւնը, ինչպէս երևում է, բ ն ա կ ա ն ձև է ստացել Թիֆլիսի բաղնիքներում։ Սրանից մէկ թէ երկու տարի առաջ մեր լրագրի էջերում դրա դէմ գրվեց. այն ժամանակ մի քանի բաղնիքների կապալառուները աշխատեցին հերքել այդ բանը, և ինչպէս մեզ տեղեկացրին, մի առժամանակ դադարեցրին այդ տգեղ սովորութեան գործադրելը։ Բայց այժմ, ինչպէս երևում է, այդ բանը նորից գործադրվում է։ Միթէ այդ մարդիկ չը պէտք է դադարեն խեղճ, և իրանց շահերը պաշտպանելու անկարող բանւորներին այդքան անարդար կերպով հարստահարելուց։

—

Միջոց չունենալով առանձին առանձին պատասխանել այն բոլոր անձանց, որոնք այնքան բարի եղան «Մշակի» տասն և եօթներորդ տարեշրջանը և նոր տարին թէ նամակներով և թէ հեռագրով շնորհաւորել, խնդրում ենք ներկայ տողերովս մեր խորին շնորհակալութիւններն ընդունելու։

—

Պ. Բարսեղ Քամալեանց խնդրում մեզ տպագրել հետևեալը։ «Խնդրում եմ ձեր լրագրի միջոցով յայտնէք ի գիտութիւն «Դաշնակ» ժողովածուի բաժանորդների, որ դա առ այժմս չի հրատարակվի։ Այդ ժողովածուի փոխարէն կը հրատարակվի և իմ բաժանորդներին կը բաժանվի պ. Սեններերիմ Արծրունու հայերէն լեզուով թարգմանած Շէկսպիրի «Համլէտ» ողբերգութիւնը։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹՈՒՐՔԱՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

—

Կ. Պօլսի հայ ինտելիգենցիայի աւելի դրական շրջանների մէջ շատ անգամ միտք է յղացել թարգմանել թիւրքաց օ ր ի ն ա գ ր ք ե ր ը, որպէս զի հայ ժողովուրդը փոքր ի շատէ միջոց ունենայ ծանօթանալու այն օրէնքների հետ, որոնցով նա կառավարվում է։ Այդ նպատակով շատ փորձեր են եղել, աւելի կամ պակաս աջող։ Այժմ այդ գործի մէջ խառնվել է նոյն իսկ Կ. Պօլսի ո ւ ս ո ւ մ ն ա կ ա ն խորհուրդը, որը իր վերջին նիստերից մէկում, պատրիարքի նախագահութեամբ հետևեալն է կարգադրել, ինչպէս հաղորդում են այնտեղի հայ լրագիրները։

«Ուսումնական խորհուրդը Տիւսթուրի հայերէն թարգմանութեան ի վաղուց անտի զգալի եղած պէտքը լեցնելու և միանգամայն տիրող լեզուի՝ այն է թուրքերէն բնագրի հմտութիւնն ազգին մէջ ծաւալելու կրկին նպատակաւ՝ սոյն օրինագրոց հայ թարգմանութիւնն հանդէպ ունենալով թուրքերէն բնագիրն կարող անձի մը յանձնել որոշեց, և իմանալով որ Թոթվայեան Նիկողոս էֆ. արդէն իսկ սոյն գործոյն ձեռնարկած և Մէճէլլէէն մաս մ'ալ պահանջեալ ձևով ապագրել տուած և Խորհրդոյ Ատենապետին՝ որով և ամեն Պատրիարք Հօր ներկայացուցած և հաւանութեան արժանացած է, որոշեց յանձնարարել յիշեալ էֆենդիի, որ շարունակէ իւր ձեռնարկութիւնն և առ այս հարկ դատեց քննիչ յանձնախումբ մը կազմել՝ օրինաց և երկուց լեզուաց կատարեալ հմուտ անձանցմէ, որպէս զի նախ քան զտպագրութիւն ուշադիր քննութեան ենթարկուի թէ մինչև հիմա երևան ելած և թէ հետզհետէ լինելիք թարգմանութիւնները»։

Ուսումնական խորհրդի այդ քայլը միանգամայն համակրելի է, և մնում է ցանկանալ միայն, որ այդ մտադրութիւնը իրականութիւն ստանայ և ծառայի իր նպատակին։

Արտասահմանի հայոց լրագիրներին Բ ա լ ո ւ ի ց գրում են հետևեալը. «Քուրում գիւղացի Քալըք անուն քիւրտ չարագործը՝ որ ասկէ առաջ իւր համախոհներով աւազակութեան ասպարէզ ընտրած էր Հավաւ և Մրջիւն-Մեզրէ հայ գիւղերը, ուր խեղճ գիւղացւոց եզներն ու կովերն աւարի տուած և այլ բազմաթիւ չարութիւններ գործելէն յետոյ հեռացած էր, Մրջիւն-Մեզրէի Գէորգ քահանայի և այլոց կառավարութեան մատուցած աղերսագրով, Բալուի կառավարութիւնը յաջողած է բռնել. բայց 1—2 շաբաթ բանտարկուելէն յետոյ ազատ թողուելով, Քալըք ուզեր է Գէորգ քահանայէն այժմ իւր վրէժն լուծել և գիշերայն յարձակելով քահանային տան վրայ, հրացանի բռնել տուեր է տունը և յետոյ երթալով քահանային ստացուածքը եղող այգին և պարտէզն, սերերով կտրել և արմատախիլ ըրեր է խաղողի որթերն և ծառերն, և այսպէս աւերակ դարձունելով զանոնք, հեռացեր գնացեր է»։

Խնուսից «Արևելքին» գրում են հետևեալը. «Խնուս 22 հայաբնակ և 160-էն աւելի քրդաբնակ գիւղերէ բաղկացեալ գաւառակ մ'է, Կարնոյ հարաւային արևելեան կողմը 24 ժամ հեռաւորութեամբ, և քաղաքական ու ազգային վարչութեամբ հպատակ է նորա։ Տասը տարի առաջ Խնուս ունէր գոհացուցիչ նիւթական վիճակ մը. իսկ այժմ շատ անձուկ է, հասարակութեան մանաւանդ գիւղացւոյն մեծ մասը մեծամեծ զումարներով պարտուց տակ ճնշեալ։ Երկրագործութիւնն յոյժ անկեալ և բոլորովին ոչնչանալու վիճակի մէջ է, երկրագործաց մէկ մասը ձեռնունայն է, մեծ մասը մ ե ր ի պ ։ Կաշխատին ամբողջ տարին, դառն քրտինք թափելով, բայց չեն կարող իրենց զաւակաց և ընտանեաց ձմեռուան պարէնն և եթ հայթայթել։ Կանցնին նորա աշխատութեան երկու եղանակները, կուգայ աշունը, և երբ որ նա իւր աշխատութեան պտուղը պիտի քաղէ, մի քանի կոտ ցորեն որ միակ յոյսն է գիւղացւոյն երկար ժամանակէ ի վեր մածունով և բանջարեղէնով սնուող զաւակաց, անհա կալի մէջ վրայ կը հասնի պարտատէրը, և գործիքներէն զատ ոչինչ կը թողու նմա, կը հաւաքէ և իւր շտեմարանը կը լեցնէ։ Իսկ մեր թըշուառ գիւղացին տրտում և սգազգեաց առնելով իւր աւելն ու ցախաւելը կը վերադառնայ իւր խրճիթը, իւր մերկ և քաղցեալ ընտանեաց մէջ որք մէկ կողմէն հաց կաղաղակեն, միւս կողմէն հագուստ իրենց մերկութիւնը ծածկելու բաւական։ Արդ՝ այս պարագայիս ինչ պիտի ընէ, անշուշտ կամ բոլորովին յուսահատ կը թողու կին, զաւակ, ծնողք, հայրենիք տխուր և անտանելի կացութեան մը մէջ՝ և կը մեկնի ի պանդխտութիւն, և կամ իւր ժառանգորդաց պատսպարանն ու ապագայի միակ յոյսն եղող արտը կամ տունը գրաւ կը դնէ շտեմարանաց տեարց քով և մէկ կոտի փոխարէն մէկ ու կէս և մերթ ալ երկու վճարելու պայմանաւ կառնու քանի մը կոտ ցորեն և կը կերցունէ իւր զաւակաց։ Անշուշտ այս փոխատուութիւնը միայն աժան տարին կըլլայ, իսկ սուղ տարին երբէք։ Երկու ամիս առաջ Խալիլ-Ջաւլ գիւղէն վեց ամսուան ամուսնացած մանկամարդ կին մ'առևանգուեցաւ։ Ասկէ քսան օր վերջ երեք հատ տասնամեայ օրիորդք օտար կրօնք ընդունեցին։ Քահանայք անթիւ անհամար ապօրինի գործեր կընեն։ Բողոքականութիւնն արմատ ձգած է նոր։ Արդ այս անտանելի եղելութեանց սկզբնապատճառն Առաջնորդարանի թափուրութիւն և Ազգ. վարչութեան անկերպարան վիճակն է»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Եւրոպական մի քանի լրագիրներ այն միտքն են յայտնում, որ պրինց Բատտէնբերգի Վիէննա գալու նպատակը միմիայն Ֆրանց-Յօվսէփին աւստրիական նշանշանների վերադարձնելը չէ, այլ այդտեղ կայ և քաղաքական մի ուրիշ նպատակ, որը կապ ունի Բալկանի գործերի հետ։

—Ունգարական ուսանող երիտասարդութիւնը, ինչպէս հեռագրում են Պեշտից, շարունակում է բողոքել զինուորական նոր օրինագծերի դէմ։ Այդ նպատակով մտադրութիւն կայ պատգամաւորութիւն ուղարկել աւստրիական կայսրի մօտ։

—Սօֆիայից հեռագրում են, որ իբրև թէ կառավարութիւնից դժգոհ հոգևորականութիւնը աշխատում է իւր կողմը գցել և դժգոհ զինուորականներին։

—Օմալեան դքսին թոյլ է տրվում վերադառնալ Ֆրանսիա։ Այս օրերս հանրապետութեան նախագահ Կարնօ ստորագրեց դրա վերաբերեալ հրամանագիրը։

—Բուլանժէ նորից բանւորների օգնութեանն է դիմում՝ իր գործերը աջողեցնելու համար։ Այս օրերս նա դիմել է բանւորներին մի հրաւէրով, որի մէջ փառամոլ գեներալը այն միտքն է յայտնում, թէ անհրաժեշտ է Ֆրանսիայում բուն ռամկապետական հանրապետութիւն հաստատել։

—Միլան թագաւորը, ինչպէս գրում են Բէլգրադից, այս օրերս իր մօտ հրաւիրելով արմատական կուսակցութեան ներկայացուցիչներին, աշխատում էր նրանցից մի քանի կարևոր խոստմունքներ առնել կառավարութեան արտաքին քաղաքականութեան վերաբերմամբ։ Ինչպէս երևում է այդ բանը աջողվել է և արմատականների ու կառավարութեան մէջ արտաքին քաղաքականութեան վերաբերմամբ գէթ մասնաւոր համերաշխութիւն է կայացել։

—Փարիզից հեռագրում են, որ գեներալ Բուլանժէի կողմից բանւորներին ուղղած հրաւէրները մի առանձին տպաւորութիւն չեն թողել, և մինչև անգամ ենթադրութիւն կայ, որ այդ բանը աւելի կը վնասի Բուլանժէին, համոզելով ամենքին, որ իր նպատակին հասնելու համար այդ գեներալը միջոցների մէջ ոչինչ խտրութիւն չէ դընում։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գաւառական զանազան քաղաքներից էլի շարունակում են մեզ գանգատներ ուղարկել տեղական եկեղեցիների երեցփոխների անկանոն գործունէութեան մասին։ Մի քանի տեղերից էլ հարցնում են, թէ ինչպէս պէտք է պարզել այն երեցփոխների հաշիւները, որոնք հաշիւ չեն տուել հինգ, եօթ և մինչև անգամ տասն տարիներից ի վեր։ Վատ չէր լինի, եթէ այդպիսի երեցփոխների ձեռք ընկած ծխականները հրաւիրէին Թիֆլիսից՝ Քամոյեց եկեղեցու հռչակաւոր երեցփոխ պ. Գէորգ Աքիմեանին՝ այդ խճճված հաշիւները պարզելու համար.... Պ. Աքիմեան, շատ հմուտ է ամենամութ հաշիւներն անգամ պարզ դարձնելու համար....

* * *

Փարիզի չրջմոլիկների հմտութիւնը ամենքին յայտնի է։ Նորերս այնտեղի մօդային մագազիններից մէկում պատահեց հետևեալը. մագազինում կանգնած մի տիկին զանազան բաներ էր գնում։ Տիկնոջ հետ խօսող գործակատարը յանկարծ չուռ եկաւ նրանից, և յարձակվեց մօտիկ կանգնած և շատ լաւ հագնված մի պարոնի վրա։ Տիկինը զարմացաւ այդ բանի վրա. բայց աւելի մեծ եղաւ նրա զարմանքը, երբ իմացաւ, թէ գործակատարը նրա համար՝ յարձակվեց անծանօթ պարոնի վրա, որ վերջինը հանել էր իր ականջից ադամանդեայ օղը, և այնքան հմտութեամբ, որ մինչև անգամ տիկինը չէր էլ զգացել այդ բանը։ Այդ քաղաքավարի գողութիւնը նկատել էր միայն գործակատարը։

Ի՞նչ կասկած որ Թիֆլիսի ջիբգիրները միայն ամաչել կարող են փարիզի այդ տեսակ հերոսների առաջ....

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՓԱՐԻԶ, 13 յունվարի։ «Journal des Dêbats»-ի մէջ տպած է Լավիսսի յօդուածը, որով նա մատնանիշ է անում այն բանի վրա, որ ոչ Ռուսաստանը, ոչ Անգլիան, ոչ Գերմանիան, ոչ Ֆրանսիան և ոչ Աւստրիան պատերազմ չեն կամենում։ Ռուսաստանի մասին հեղինակը խօսում է այսպէս. «Ռուսաստանը ունի հսկայի ոյժ, և նա տեսնում է, որ նրա ոյժը մեծանում է իր հասակի հետ համահաւասար կերպով, որ նրա երակները լի են արիւնով և որ նրա անդամների մէջ տեղի է ունենում ուժգին, կենսական շարժումն։ Եթէ Ռուսաստանը ուզենար պատերազմ, այն ժամանակ նա առիթի, նոյն իսկ հաստատ առիթի պակասութիւն չէր զգայ. բայց նա այդ բանը

տում է։ Նա, հպարտութեան զգացմունքից դրդված, դուրս եկաւ երեք կայսրների դաշնակցութիւնից և նորից ձեռք բերեց ազատութիւն, բաւական ուժեղ զգալով իրան՝ ազատ լինելու համար։ Ռուսաստանը անջատված է, բայց նա միմիայն թշնամի չէ. նա պահպանում է հանգստութիւն, որը ձեռք է բերվում դէպի ապագան ունեցած հաւատով։

Կ. ՊՕԼԻՍ, 13 յունվարի։ Բօլգարացիների էկզարխը պաշտպանեց մեծ վիզիրի առաջ Սօֆիայի սինօդի՝ կազմակերպութեան օրինականութիւնը և հերքեց այն կարծիքը, որ իբրև թէ սինօդը գործել է օտար ներշնչումների ազդեցութեամբ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 14 յունվարի։ Փոքր-Ասիայում՝ տաւարի և ոչխարների մէջ ժանտախտ երևալու պատճառով, այդ կենդանիների և դրանց արգասիքների ներմուծելը յիշեալ տեղից դէպի Ռուսաստան արգելվում է։—«Гражданинъ» լրագիրը լսել է, որ Թագաւորականգնացքի խորտակման վերաբերեալ մեղադրական ակտը արդէն յանձնված է Խարկովի-Ազօվեան երկաթուղու վարչութեան։

ՌԷՎԷԼ, 14 յունվարի։ Այսօր, երեկոյեան, անյայտ պատճառով, երկաթուղու րէլսերի մօտ մի բաց տեղում այրվեց 1,000 հակից բաղկացած բամբակի պահեստը, մօտ 15,000 պուդ։ Բամբակը ազատել անկարելի եղաւ. միւս պահեստներին առ այժմ վտանգ չէ սպառնում։

ՓԱՐԻԶ, 14 յունվարի (յատուկ հեռագիր)։ Ընտրողական պայքարը վերջին օրերում չափից դուրս տաքացել է։ Այսօր Բուլանժէ հրատարակեց նոր պրօկլամացիա՝ չափաւոր-հանրապետական ոգով գրած, որով նա խօսում է իր վրա բարդվող մեղադրանքի դէմ, թէ ինքը դիկտատորութեան է ձգտում։ Ոչ մի ժամանակ Փարիզում այնքան՝ մէկը միւսի վրա աֆիշաներ չեն կպցրել, որքան կպցնումեն այժմ։ Ցայտարարութիւնները հասնում են մինչև տների առաջին յարկը։ Արուարձանները ինչպէս երևում է, Բուլանժէին ձայն կը տան։ Այնուամենայնիւ դժուար է նախագուշակել ընտրութիւնների հետևանքը, ի նըկատի ունենալով սովորական անսպասելի փոփոխութիւնները ամբոխի տրամադրութեան մէջ վերջին րոպէում։

ՀՌՕՄ, 15 յունվարի։ «Riforma» լրագիրը հաղորդում է, որ այն ժամանակ, երբ Աշինով դուրս եկաւ ափը Տաճուրայում, ֆրանսիական ծովային կայարանի գլխաւորը գտնվում էր Մասսօվում։ Լրագիրը աւելացնում է, թէ իտալական կառավարութեանը յայտնի է, որ ռուսաց կառավարութիւնը ոչ թէ միայն իր սրտին չէ առնում Աշինովի ճանապարհորդութիւնը, այլ և պէտք եղած ժամանակ անտարբերութեամբ կը վերաբերվի դէպի նրա վիճակը։ Իտալիան իրաւունք ունէր դիմադրելու կոզակների ափը դուրս գալուն միմիայն իր սեփական հողի վրա։ «Riforma» լրագիրը չէ կարողանում, կամ չէ կամենում ասել, թէ արդեօք էկսպեդիցիան այդ բանից յետոյ իր նպատակին կը հասնի։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Յունվարի 13-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ.	94 ր.	20	›
Համբուրգի վրա 100 մարկ —	46 ›	20	›
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ —	37 ›	20	›
Ոսկի — արժէ —	7 ›	55	›
Մաքսային կուպօններ —	151 ›	50	›
Արծաթ — — —	1 ›	14	›
Բորսային դիսկօնտներ —	$6^3/_4$ և $7^1/_2$%		›
Պետակ. բանկ. 5% տոմս 1-ին շրջանի	98 ›	50	›
— — — — 2-րդ —	98 ›	—	›
— — — — 3-րդ —	97 ›	75	›
— — — — 4-րդ —	97 ›	75	›
— — — — 5-րդ —	98 ›	—	›
Ոսկեայ փոխառութիւն.	— ›	—	›
Նոր 4% փոխառութիւն.	82 ›	25	›
Արևելեան 5% փոխառութ. 1-ին շրջ.	97 ›	37	›
— — 2-րդ —	97 ›	37	›
— — 3-րդ —	97 ›	37	›
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	266 ›	25	›
— երկրորդ —	248 ›	—	›
$5^1/_2$% րէնտա	102 ›	—	›
Ոսկեայ րէնտա	168 ›	75	›
Եօթերորդ կօնսօլիդած փոխառութիւն	147 ›	—	›
Նոր երկաթուղային րէնտա	98 ›	—	›
5% գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդ. ընկ. մետ.	— ›	—	›
— — թղթադ.	91 ›	25	›
Գրաւ. թղ. Ազնւ. բանկի	97 ›	87	›
$5^1/_2$% գրաւական թղթեր Խերսօնի կալուած բանկի.	97 ›	—	›
6% գրաւակ. թղ. Խարկովի կալ. բան.	100 ›	50	›
— — Պօլտավայի —	100 ›	50	›
— — Պետ. Տուլսկ. —	100 ›	—	›
— — Կիեվի —	101 ›	—	›
— — Մօսկվայի —	101 ›	25	›
— — Բեսարաբ. Տավր. —	99 ›	75	›
— — Նիժ. Սամար. —	100 ›	25	›
— — Վիլնայի —	99 ›	—	›
— — Թիֆլիսի—72 և — տ.	97 ›	—	›
— — Քութայիսի-18 և — տ.	97 ›	—	›
Վօլժսկօ-կամսկի բանկի ակցիաները	680 ›	—	›
Ռուսաց երկաթուղիների գլխաւ. ընկ.	235 ›	—	›
Րիբինսկ-Բօլօգօվի ընկ.	85 ›	50	›
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օբլիգացիաներ.	93 ›	25	›
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ	91 ›	87	›
Օդեսայի — —	93 ›	50	›
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. ընկ. օբլ.	— ›	—	›

Ս. Պետերբուրգի բորսայի տրամադրութիւնը ամուր է։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

—

ԳԱՆՁԱԿ. Ե. Ց. Անցեալ տարվայ վերջերում մեզ տուեցին այն հասցէն, որով պէտք է ուղարկենք «Մշակի» մի օրինակը Բանանց գիւղի դպրոցին։ Երեք համարները ստացվում են արդէն։ Ի՞նչ միտք ունի հիմա հասցէն նորից փոխել։

Խմբագիր-Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Ց Ա Ց Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ, ՄԻՆԵՐԱԼԱԿԱՆ, ՄՐԳԱՅԻՆ ԵՒ ԳԱԶԱՅԻՆ ՋՐԵՐԻ

Մ. ՄԻՀՐԱՆԵԱՆՑԻ

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ

(Ցէրկօվնայա փողոցում, Կօնստանտինօվի տան կից, որտեղ զետեղվում է Լօրկօ և ընկ. տպարանը)

Պատիւ ունեմ յայտնելու պ.պ. բժիշկներին և յարգելի հասարակութեանը որ ես նորից վերանորոգեցի և նշանաւոր կերպով ընդարձակեցի իմ գործարանս, աշխատելով բաւականացնել ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ բոլոր ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻՆ, ջրերի պատրաստութեան վերաբերմամբ։

Գործարանի կառավարութիւնը ես յանձնեցի ՖԱՐՄԱՑԻԱՅԻ մի ՊՐՕՎԻԶՕՐԻ, որ փորձառութիւն է ստացել Ռուսաստանի մայրաքաղաքներում։ Գործարանն ունի ամենանոր ձևի մեքենաներ, նոյնպէս և ՉԻՎԻՆԻ հռչակաւոր ՖԻԼՏՐԸ, որը միակ է, որ աջողութեամբ մաքրում է ջրերը կապարից, կրից, երկաթից, օրգանական, մինէրալական մասնիկներից ու աղերից և գերազանցում է բոլոր միւս ֆիլտրներից իր մեքենայական և քիմիական գործողութեամբ։

Պրօվիզօրը մշտապէս գտնվում է և անձամբ պարապում է իմ գործարանում։ Շնորհով այն օժանդակ միջոցների, որ տալիս է գիտութիւնը անալիտիկական քիմիայի ճիւղում, այսուհետև իմ գործարանում կը պատրաստվեն, բացի զէլտէրեան, մրգային և գազային ջրերից, բոլոր ՄԻՆԵՐԱԼԱԿԱՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՋՐԵՐԸ, ինչպէս օրինակ՝ Վիշիի, Էմսի, Կարլսբադի, Մարիէնբադի ջրերը, լուծողական ջրերը բոլոր յայտնի աղբիւրների և այլն, հետևելով յայտնի հետազօտողների տուած կանոններին։ Արուեստական մինէրալական ջրերը, որոնք այժմ խորհուրդ են տալիս ընդունել հռչակաւոր բժիշկները, կարող են ոչ թէ միայն փոխարինել բնական ջրերին, բայց և ունեն մի քանի գերազանցութիւններ. նրանք կարող են միշտ թարմ դրութեան մէջ ձեռք բերվել, մի և նոյն ժամանակ պարունակելով իրանց մէջ ածխաթթու գազերի աւելի մեծ քանակութիւն, այդպիսով աւելի ախորժելի դառնալով խմելու համար և աւելի շուտ ներգործելով հիւանդ կազմուածքի վրա։

Աւելորդ չեմ համարում ասել որ ես միշտ աշխատում եմ պահել գործարանս կատարեալ մաքրութեան մէջ և վերաբերվել դէպի գործս ամենամեծ ճշդութեամբ և բարեխղճութեամբ, որի մասին յարգելի հասարակութիւնը կարող է համոզվել անձամբ այցելելով գործարանս ամեն ժամանակ։

Տարաձայնութիւններից խուսափելու համար, խոնարհաբար խնդրում եմ իմ ջրերի գործածողներին պահանջել որ իմ բոլոր արդիւնքները կրեն իմ ֆիրմայի ն շ ա ն ա կ ը, քանի որ ուրիշ գործարաններ կարող են ի չար գործածել հասարակութեան հաւատարմութիւնը։

Մ. ՄԻՀՐԱՆԵԱՆՑ • 49—50 (Ե)

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԻՄԵՐԷԹԻ ՎԻՃԱԿԱՅԻՆ ԿՕՆՍԻՍՏՕՐԻԱՅԻ տանի մէջ նշանակված է աճուրդ սոյն յունվարի 20-ին, առանց կրկնաճուրդի, կապալով տալու համար էջմիածնապատկան տունը, որ գտնվում է Երևանեան Հրապարակի վրա։ 3—3

Հոգևոր իշխանութեան թոյլտուութեամբ Ս. Փիլօեանի „ՋՐՈՑՅՆԵՐ ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԻՑ“ անունով գիրքը ընդունված է հայոց ուսումնարաններում իբրև բնական պատմութեան դասագիրք։ Գինն է 40 կօպ.։ Պէտք է դիմել. Новобаязетъ, Степану Батикъ. 3—3

ՄԻ ՀԱՄԵՍՏ ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔ ընդունում է գիշերօթիկ և կիսագիշերօթիկ 8-ից մինչև 13 տարեկան ԵՐԵԽԱՆԵՐ։
Հարցնել Վանքի փոքր փողոց № 5. 5—10 (Ե. շ.)

ВЪ ЖИРАРДОВСКОМЪ СКЛАДѢ

Тифлисъ, Дворцовая ул., КАРАВАНСАРАЙ БЫВШІЙ АРЦРУНИ.

ԺԻՐԱՐԴԵԱՆ ՊԱՀԵՍՏ

Դվօրցօվայա փողոց ՆԱԽԿԻՆ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ քարավանսարայում

Ստացված են

ՊԱՏՐԱՍՏ ԲՐԵԶԷՆՏՆԵՐ ամեն տեսակ չափերի

5—10 (շ) ԴՕՆՆԷՐ և ԼԷՑՑ

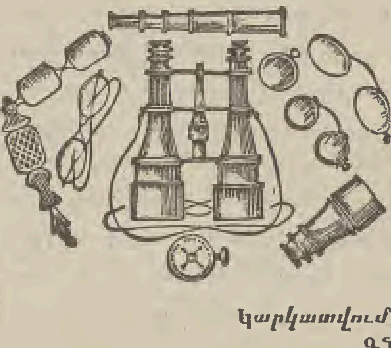

ՕՊՏԻԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

Մ. Գ. ՑԷՑԼԻՆԻ

ժամացոյցների մագազինում։ Պալատի այգու դիմաց, անկիւնի մագազինը։

Ամեն տեսակ ԱԿՆՈՑՆԵՐ, ՊԵՆՍՆԷ, ԼՕՐՆԷՏՆԵՐ և ՋԵՐՄԱՉԱՓԵՐ

Տրվում են ճշդութեամբ պ.պ. բժիշկների կարգադրութեան համեմատ, նոր մետրիական և նախկին դիւյմային սիստեմայով։

Կարկատվում են ակնոցները և նոր ապակիներ են դրվում։

ԳՆԵՐԸ ԱՄԵՆԱՉԱՓԱՒՈՐ ԵՆ։ 6—6 (Ե)

ԱՐԴԻՒՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ-ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐԸ

Արդէն սկսված են։ Ընդունելութիւնները շարունակվում են։ Ծրագրի մասին դիմել հիմնադրին։ Չիջանելով շատերի խնդիրներին, ազատ լսողների համար մուտքը նշանակված է 1 ր., իսկ կուրսային լսողների համար տարեվճարը մնում է 75 ր.։ Դասախօսութիւնները լինելու են ամեն երկուշաբթի չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը, ժամ 6—7 երեկոյեան։
Հիմնադիր կուրսերի Ա. ԱՐԱՍԽԱՆԵԱՆՑ
Тифлисъ, Гановская ул., д. Іоаннисіани. 9—10

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱԲԻՍՈՂՈՄ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆՑԻ

ՌՈՒՍԵՐԷՆԻՑ-ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԳԻՐՔ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐ

Գինն է 3 րուբլի, ճանապարհի ծախսը գնողի վրա է։

Միանուագ քանից աւելի գնողին զիջումն կը լինի։

Վաճառվում է ԲԱՑԱՌԱՊԷՍ Խիդիկէլի և ընկ. գրավաճառանոցում, Թիֆլիս, Գօլօվինսկի Պրօսպէկտ, առաջին Գիմնազիայի հանդէպ։ 29—40

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1889 ГОДЪ НА РУССКІЙ

САТИРИЧЕСКІЙ ЛИСТОКЪ

ЖУРНАЛЪ ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ, ЛИТЕРАТУРНЫЙ И ЮМОРИСТИЧЕСКІЙ.

Программа журнала: I Сатирическая хроника человѣческой жизни и ея явленій, имѣющихъ цсмсто, какъ въ Россіи, такъ и заграницей.—II. Сатирическая литература: повѣсти, разсказы, иены. пьесы, поэмы, стихотворенія и тому подобное.—III. Московскій листокъ: столичная жизнъ ѣ ея новости.—IV. Петербургскій листокъ.—V. Сатирическое обозрѣніе изящныхъ искусствъ: театръ, живопись, музыка и прочее.—VI. Сатирическая критика русской журналистики и литературы: краткіе переводы, рисунки и каррикатуры.—VII Корреспонденціи и сообщенія.—VIII Смѣсь: шутки въ стихахъ и прозѣ, анекдоты, афоризмы, эпиграммы, пародіи, загадки, ребусы и т. д.—Сатирическіе и юмористическіе рисунки и каррикатуры русскихъ и иностранныхъ художниковъ.—X. Обьявленія.

ВЫХОДИТЪ ЕЖЕНЕДѢЛЬНО, ВЪ КОЛИЧЕСТВѢ 52 №№ ВЪ ГОДЪ.

Подписная цѣна; на годъ—7 руб., съ доставкой и пересылкой во всѣ города Россіи—8 руб., на полгода безъ доставки—4 руб., со пересылкой и доставкой—5 руб. Плата за помѣщеніе объявлепій за 1 разъ 25 коп. за строчку петита въ одинъ столбецъ. За различныя украшенія и рисунки къ объявленіямъ плата полагается по соглашенію.

Отдѣльные №№ 15 копѣекъ.

Иногородніе подписчики адресуются исключительно въ контору редакпіи: Тверской бульваръ, домъ священника Булгакова, Редакторъ-издатель Н. Н. Соѣдовъ. 2—3

ԲԺԻՇԿ ՊՐԷՕԲՐԱԺԷՆՍԿԻ

Մասնաւորապէս բժշկում է էլէկտրականութեամբ, Փարադէական և գալվանական հոսանքով. ձնդքերի և ոտների անդամալուծութիւնից, րէվմատիզմից, ներվային հիւանդութիւններից և կօնտրակտուրայից (մկանունքների անդամալուծութիւն), բժշկում է կոյրերին և խուլերին անդամալուծութիւնից և նոյնպէս ընդունում է կանացի հիւանդութիւններով և սիֆիլիսով տկարներին։
Հիւանդների ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան 9 ժամից մինչև 12 ժամ և երեկոյեան 7 ժամից մինչև 8 ժամ, Միքայէլեան փողոցում, Բէկխանօվի տանը, № 103. 7—10